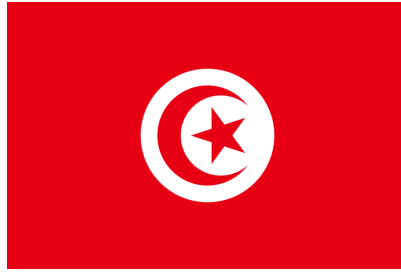

TUNUS PAZAR BİLGİLERİ

T.C.
Ticaret Bakanlığı
Dış Temsilcilikler ve Uluslararası Etkinlikler
Genel Müdürlüğü

İçindekiler

1. DIŞ TİCARET POLİTİKASI VE UYGULAMALARI.....	3
2. PAZARIN ÖZELLİKLERİ	3
3. ÖNEMLİ SEKTÖRLER.....	9
4. PAZARDA DİKKAT EDİLMESİ GEREKEN HUSUSLAR VE DİĞER BİLGİLER..	12
5. ŞİRKET KURULUŞU VE İŞ YAPMA İLE İLGİLİ BİLGİLER	14

1. DIŞ TİCARET POLİTİKASI VE UYGULAMALARI

A) Dış Ticaret Mevzuatı (İthalat Rejimi, İhracat Rejimi)

Tunus, Avrupa-Akdeniz ortaklığı (Euromed) kapsamında, Avrupa Birliği (AB) ile bir ortaklık anlaşması imzalamıştır. Bu anlaşma kapsamında, Tunus'ta üretilen ürünlerin AB pazarına gümrüksüz erişiminin yanı sıra tarım ürünleri, işlenmiş tarım ürünleri ve balıkçılık ürünlerine erişimini kolaylaőtırmayı sağlamaktadır. Ayrıca, AB ülkeleri ile ticari anlaşmazlıkların çözülmesi için iki taraflı mekanizmalara sahiptir ve AB ile ticari ilişkileri derinleőtirmeyi amaçlayan bir eylem planı ile aracılığıyla Avrupa ile komşuluk politikasına bağlıdır.

Diğer taraftan, Avrupa Akdeniz Serbest Bölgesini yaratmak amacıyla Mısır, Ürdün ve Fas ile Adagır anlaşmasını imzalamıştır.

Ülkenin dış ticaret politikası ekonominin serbestleşmesi, ihracat faaliyetlerinin ve ortaklarının çeşitlendirilmesine olmak üzere üç temele dayanmaktadır.

1-Ekonominin serbestleştirilmesi:

Tunus, 90'lı yılların başından bu yana dünya ekonomisine entegrasyonu tercih etmiştir. Bu kapsamda, dış ticaretin kademeli olarak serbestleşmiş ve birkaç ülke ile serbest ticaret bölgeleri kurulmuştur. Bu ticaret anlaşmaları ile Tunus, bölgedeki 50 ülke ve 800 milyondan fazla tüketici arasında bağlantı kurulması sağlanmıştır.

Bu serbestleşme politikası, uluslararası krizlere rağmen yeni ticaret anlaşmaları ve özellikle hizmet sektörü, tarım ve tarımsal ürünlerin serbestleştirilmesi müzakereleri yoluyla devam etmektedir.

2-İhracatın çeşitlendirilmesi:

Dış ticaretin ülke ekonomisindeki önemine bakarak (yatırım ve tüketimin yanından üçüncü güç) bilgi ve katma değeri yüksek ihraç ürünler ile ihracat faaliyetlerini çeşitlendirmeyi amaçlamaktadır. Bu amaçla, ülkenin nitelikli ve zengin işgücü dikkate alınarak, hedeflenen sektörler arasında mekanik ve elektrik sanayi, havacılık sanayi, hizmetler, ambalajlı zeytinyağı ambalajlama yer almaktadır.

3-Ticaret ortaklarının çeşitlendirilmesi:

Hali hazırda, İskandinav ülkeleri, orta ve doğu Avrupa ülkeleri, Arap Serbest Ticaret Bölgesi ve Afrika ülkeleri ile ticareti geliőtirmesi için çalışmalar gerçekleştirilmektedir. Ayrıca, AB ülkeleri ve geleneksel ortaklarla ticaretin seviyesini korunmasına özen gösterilmektedir.

Avrupa Birliği:

Tunus'un AB ile 17 Temmuz 1995 yılında imzalanan ve 1 Mart 1998 tarihinde yürürlüğe giren Ortaklık Anlaşması ile oluşturulan serbest ticaret alanı bulunmaktadır. Anlaşma kapsamında, 1 Ocak 2008 itibariyle tüm sanayi ürünleri gümrük vergisinden muaf olmuştur.

Doğu ve Güney Afrika Ortak Pazarı (COMESA) üyeliği:

Tunus Doğu ve Güney Afrika Ortak Pazarı (COMESA) üyesi olmuştur. Anlaşma 18 Temmuz 2018 tarihinde imzalanmış ve 20 Haziran 2019 tarihinde yürürlüğe girmiştir. Bu çerçevede, 1 Ocak 2020 itibariyle COMESA üyesi ülkelerden ithal edilen tüm sana ve tarım ürünleri, balıkçılık ve el sanatları ürünleri karşılıklı ilkesi kapsamında gümrük vergisi ve eşdeğeri harç ve diğer ücretlerden tamamen muaftır. Öte yandan, Eritre, Etiyopya, Esvatini, Kongo Demokratik Cumhuriyeti ve Uganda'dan ithal edilen mallar için kısmi indirim uygulanacaktır.

Tunus, İslam Kalkınma Örgütü üyesi olup, SMIIC bünyesinde de temsil edilmektedir. Dolayısıyla, dış ticaret ve ekonomi olarak dışa açık bir ülkedir ve dünyadaki ürün güvenliği, standardizasyon, akreditasyon, kalite ve teknik engellerle ilgili çokuluslu çeşitli çalışmaları yakından takip etmektedir. Bu kapsamda, ülkemiz kurum ve kuruluşlarıyla da, başta TSE, TPE, TÜRKAK olmak üzere yakın ilişkiler içerisinde.

Mevzuat Tunus'un resmi dili Arapça olarak Resmi Gazete'de (Journal Officiel de la République Tunisienne- JORT) yayımlanmakta, bir süre sonra Fransızca tercümesi de yayımlanmaktadır. Resmi Gazete'ye ve internet üzerinde mevzuat bilgilerine ulaşmak mümkün bulunmaktadır.

<http://www.iort.gov.tn/WD120AWP/WD120Awp.exe/CONNECT/SITEIORT>
http://www.legislation.tn/fr/recherche/legislatifs-reglementaires/numero_iort/last/sort/date

B) Gümrük Vergileri

Dünya Ticaret örgütü üyesi olan Tunus ülkemiz dışında birçok ülke ve ülke grubuyla serbest ticaret anlaşmaları bulunmaktadır:

Tunus'un Serbest Ticaret Anlaşmaları:

Avrupa Birliği ile Serbest Ticaret Anlaşması, Mısır, Ürdün ve Fas ile Agadir Serbest Ticaret Anlaşması, Avrupa Serbest Ticaret Birliği (EFTA) ile Serbest Ticaret Anlaşması, Arap Ligi Ülkeleri ile Serbest Ticaret Anlaşması (GAFTA)'dır. Ayrıca, Tunus'un Fas, Ürdün, Mısır, Libya, Kuveyt, Cezayir, Moritanya, Filistin, Suriye, Sudan, Senegal, İran ile ikili anlaşmaları bulunmaktadır.

(Detaylı bilgilere Tunus Ticaret Bakanlığı sayfasından

http://www.commerce.gov.tn/Fr/convention-de-facilitation-et-de-developpement-des-echanges-commerciaux-inter-arabes-grande-zone-de-libre-echange-arabe_11_227 erişmek mümkündür.)

Türkiye-Tunus Serbest Ticaret Anlaşması gereği, 25. - 97. fasıllar kapsamı sanayi ürünleri ithalatı (dokunmuş halı ve yer kaplamaları, el işi danteller, el örgüsü duvar halıları, yer bezleri, bulaşık bezleri ve kullanılmış giyim eşyası hariç) gümrük vergisinden muaftır. Ancak, Tunus 2018 Bütçe Kanunu'nun 40'inci maddesi uyarınca, Türkiye-Tunus Serbest Ticaret Anlaşması eki Liste II kapsamı Türkiye menşeli ürünlerden 33, 34, 40, 48, 61, 62, 63, 64, 72,

76, 84, 85 fasıllarına ait olanlar için yürürlükteki gümrük vergisinin %90'ı oranında istisnai gümrük vergisi uygulanması ve bu uygulamanın 1 Ocak 2018'den itibaren iki sürdürülmesi, sonraki üç yıl eşit oranlarda kademeli olarak indirilerek kaldırılması öngörülmüştür. Bu şekilde hesaplanacak gümrük vergisinin %25'i geçmesi halinde: uygulama %25 olarak yapılmaktadır. (Örneğin gümrük vergisi %30 ise: $30 \times 0,90 = \%27$ uygulamada %25 olarak işlem görmektedir. Gümrük vergisi %15 ise: $15 \times 0,90 = \%13,5$ olarak işlem görmektedir).

Son olarak, Tunus, 31 Aralık 2019'da bitmesi öngörülen söz konusu uygulamayı 2 sene daha uzatma kararı almış bulunmaktadır. Bu Karar'a göre, Tunus tarafınca önleme konu gümrük vergilerine ilişkin indirim takviminin, 1 Ocak 2022 itibariyle başlatılması öngörülmektedir.

C) İç Vergiler ve Oranları

Vergi beyannamesinin şirketin bulunduğu bölgenin vergi dairesine teslim edilmesi gerekmektedir. Söz konusu beyanname elektronik ortamda da düzenlenebilmektedir. www.impots.finances.gov.tn internet adresinden beyanname örneklerine ulaşılabilen ve vergi işlemleri yapılabilmektedir. Sanayi üretimi ve hizmetler KDV'ye tabidir.

Tunus'ta 1 Ocak 2018 tarihinden itibaren yeni Bütçe Kanunu ile KDV oranları 1 puan artmış olup, %7, %13 ve %19 seviyelerinde 3 tip KDV uygulanmaktadır. Eğitim ve sağlık gibi öncelikli sektörler için % 7; bilgisayar malzemeleri, üretim makinaları için % 13; diğer mal ve hizmetler standart KDV oranı %19'dur. Tunus'ta vergi sistemi incelendiğinde gelir vergisi %15-35 arasında değişmekte ve yıllık olarak tahsil edilmektedir.

Genel anlamda kurumlar vergisi oranı %25 olmakla birlikte, 2019 yılında bazı sektörler için bu oranın %13,5'e düşürülmesine karar verilerek onshore ve offshore rejimler arasındaki farklılıkların azaltılması amaçlanmıştır.

%10 vergi oranına tabii sektörler aşağıda sıralanmaktadır:

- El sanatları, tarım ve balıkçılık faaliyetleri,
- Hizmet kooperatifleri kapsamında faaliyet gösteren şirketlerin satın alma merkezleri,
- Üreticiler ile hizmet kooperatifleri arasında oluşturulmuş toptan satışlar,
- Genel işbirliği yasasıyla yönetilen tüketici kooperatifleri,
- Kalkınmada öncelikli bölgelerde yürütülen faaliyetler,
- Çevre kirliliği ile mücadele faaliyetleri,
- Gençlerin istihdam edilmesi veya El sanatları Tanıtım Fonu programları çerçevesinde yürütülen sınai ve ticari faaliyetler,

%13,5 vergi oranına tabii sektörler aşağıda sıralanmaktadır:

- Elektronik, elektrik ve mekanik sanayi,
- Araba, uçak, gemi, tren ve bileşenlerinin montajı ve imalatı,
- Kablo sanayi,
- İlaç, tıbbi teçhizat ve donanım üretimi,
- Tekstil, deri ve ayakkabı sektörü,
- Gıda sanayi,
- Çağrı merkezleri,
- Yürürlükte olan mevzuata uygun olarak faaliyet gösteren uluslararası ticaret şirketleri,

%20 vergi oranına tabii sektörler aşağıda sıralanmaktadır:

- Ciro su 1 milyon Dinar'ı aşmayan, işletme faaliyetleri ve satın alma yapan şirketler,
- Ciro su 500 bin Dinar 'ı aşmayan hizmet ve ticari olmayan faaliyetler yürüten şirketler,

% 35 vergi oranına tabii sektörler aşağıda sıralanmaktadır:

- Bankalar ve finansal kurumlar,
- Tunus'ta yerleşik olmayanlara hizmet veren bankalar ve kuruluşlar,
- Yatırım şirketleri,
- Sigorta ve tahsilat şirketleri,
- Telekomünikasyon şirketleri,
- Rafineri şirketleri ve toptan petrol satışı yapan şirketler,
- Petrol üretimi ve taşımacılığı yapan şirketler,
- Süpermarketler (2020 yılından itibaren) ,
- Araba bayileri (1 Ocak 2019 itibariyle) ,
- Franchise anlaşmalı şirketler (%30 veya daha az uyum oranı)

Yenilenebilir enerji sektörü: Fotovoltaik paneller için (85.41 tarife pozisyonu) uygulanan gümrük vergisi %30'dan %15'e, KDV oranı %19'dan %7'ye düşürülmüştür.

Şirket kuruluşunun teşvik edilmesi için gelir vergisinden veya kurumlar vergisinden muafiyet: 2018, 2019 ve 2020'de kurulan şirketler için faaliyete başlama tarihinden itibaren olmak üzere 4 yıl boyunca gelir vergisi veya kurumlar vergisinden muafiyet uygulanmaktadır. Ancak, finansal faaliyetler, enerji sektörü (yenilenebilir enerjiler hariç), müteahhitlik sektörü, yerinde tüketim, ticaret ve telekomünikasyon operatörleri bu avantajdan yararlanamayacaktır.

Tekstil, giyim, deri ve ayakkabı sektöründe faaliyet gösteren firmalar için işveren sosyal güvenlik payı desteği: Ocak 2011'den önce kalkınmada öncelikli bölgelerde kurulan ve tekstil-giyim, deri, ayakkabı sektöründe faaliyet gösteren firmalar için 10 yıl boyunca işveren sosyal güvenlik payı karşılanmaktadır.

D) Ürün Standartları ile ilgili Uygulamalar

- Standartlar ve Belgelendirmeden Sorumlu Kuruluş:

INNORPI'dir (Sanayi ve KOBİ'ler Bakanlığı Standardizasyon ve Fikri Mülkiyet Ulusal Enstitüsü). INNORPI aynı zamanda TBT Anlaşması çerçevesinde ulusal temas noktasıdır. (http://www.innorpi.tn/Eng/innorpi-the-national-information-point-about-technical-barriers-to-trade_11_34)

-Teknik Düzenlemeler, Ürün Güvenliği / Güvenirliği, İthalat Denetimleri ve PGD'den Sorumlu Kurum:

Ministère du Commerce (Ticaret Bakanlığı)'dır. (Direction Générale de la Qualité et de la Protection du Consommateur -DQPC)

- Akreditasyon'dan Sorumlu Kurum:

Conseil National d'Accréditation - TUNAC (Ulusal Akreditasyon Konseyi)

Standardizasyon:

INNORPI kayıtlarında 31.12.2018 tarihi itibariyle türlerine göre Tunus standart sayısı 17.719'dur. Bunlar arasında;

ISO : Uluslararası Standartlar Teşkilatı

OIML : Organisation Internationale de la Métrologie Legale / Uluslararası Yasal Metroloji Organizasyonu

CODEX : BM Gıda ve Tarım Örgütü FAO Gıda Kodeksi

EN : "Comité Européen de Normalisation/ Avrupa Standartlar Komitesi,

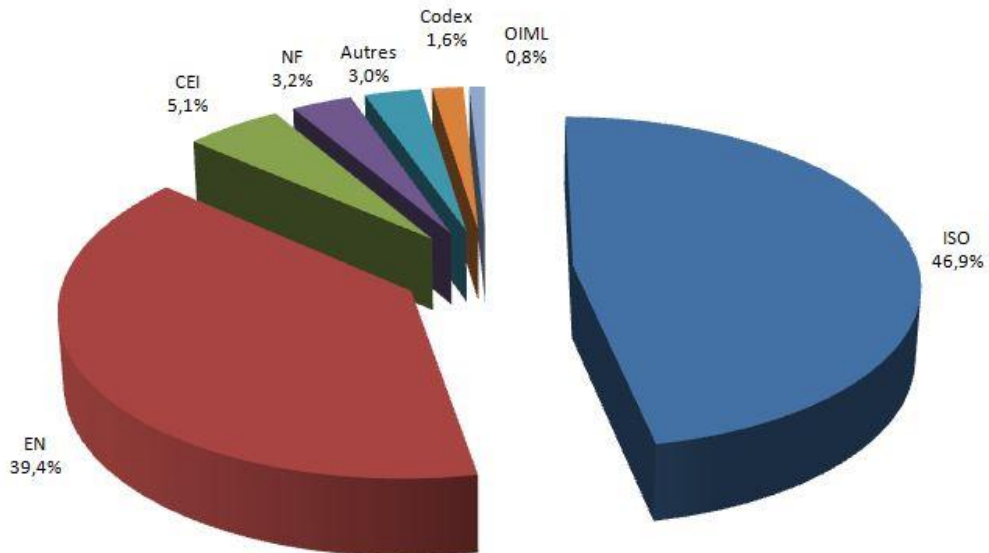
CEI : "Commission Electrotechnique Internationale/ Uluslararası Elektroteknik Komisyonu"

NF : "Normes Françaises/ Fransız Standartları

HELAL standartlar : Helal medikal turizm için NT124.60 / SMIC1(12466)/ SMIC2 (12467), SMIC3 (12468)/ 17680. Ayrıca, 03.12.2019 tarihinden bu yana, Tunus Helal ürünleri Malezya Helal Portalı JAKIM tarafından tanınmaktadır.

**Türlerine göre Tunus standartlarının dağılımı (31.12.2018)
(Toplam sayı: 17719)**

**Normes tunisiennes par origine au 31/12/2018
(Total 17719)**

Kaynak: <http://www.innorpi.tn/fr/la-normalisation-en-chiffres>

E) Test Etme, Muayene ve Belgelendirme

İthalat ve İhracat prosedürleri:

- İthalatı ve ihracatı serbest ürünler;

İthalat işlemi onaylı bir banka aracılığıyla proforma fatura bazında yapılmaktadır.

İhracat işlemi, 200 Dinar'dan daha yüksek bir tutar olması halinde, onaylı bir banka nezdinde kaydedilen fatura kapsamında yapılmaktadır.

- İthalatı/İhracatı serbest olmayan ürünler;

İthalat/İhracat işlemi Ticaret Bakanlığı tarafında verilen yetki kapsamında yapılmaktadır. İthalat/İhracat talepleri TTN ağı üzerinden onaylı aracılar tarafından elektronik ortamda Ticaret Bakanlığına iletilmektedir. İlgili teknik birim tarafından yapılan inceleme ve görüş kapsamında Ticaret Bakanlığı kararını elektronik ortamda onaylı araçılara iletmektedir. Bu çerçevede, onaylı aracı ithalatçı/ihracatçı firmayı talebi ile ilgili bilgilendirmektedir. Olumlu dönüş yapılması halinde, ithalatçı/ihracatçı firma başka bir aracı seçmediği sürece, izin için yetkilendirme işlemine geçmektedir.

- Ön izne tabii olan dış ticaret işlemlerinin listesi:

http://www.commerce.gov.tn/Fr/procedures-d-importation-et-d-exportation_11_211

- Dış Ticaret mevzuatı kapsamında hiçbir formalite gerektirmeyen İthalat ve İhracat işlemleri: <http://www.commerce.gov.tn/Fr/image.php?id=89>

Sevk Öncesi İnceleme:

Tunus'un kendi denetim altyapısının idari ve teknik olarak yeterli olması nedeniyle sevk öncesi inceleme sistemine başvurulmamakla beraber, istisnai durumlarda, ithal edilecek ürünün menşe ülkesine INNORPI tarafından gidilerek yerinde numune alımı ve test işlemlerine nezaret edilebildiği hususunda bilgi edinilmiştir. *(Örneğin, her zaman olmamakla beraber, teknik düzenlemesi olan az sayıdaki ürünler arasında yer alan "armatür çeliği" ithalatından önce Türkiye'ye gidilerek yerinde inceleme yapılabildiği belirtilmiştir.)*

İthalat Denetimleri:

İthalatta ve ihracatta "teknik denetim" yapılması ve bu denetimlere ilişkin kurumların ürün grubu bazında yetkilendirilmesi 7 Mart 1994 tarihli ve 94-41 sayılı kanun çerçevesinde hüküm altına alınmıştır. Teknik denetim kavramı yasada; ulusal/uluslararası standarda veya teknik düzenlemeye veya ihracatçı ile ithalatçı arasında *(ulusal ve uluslararası standartlara aykırı olmayan ve tüketicinin lehine olan)* mutabık kalınan teknik kriterlere uygunluk kontrolü olarak belirtilmektedir. Teknik denetimlerin usul ve esasları, yetkili kurumların ve ürünlerin belirlenmesine ilişkin düzenleme yetkisi ticaretten sorumlu Bakanlığa verilmiştir.

Bu kanuna dayanılarak yürürlüğe konulan 29 Ağustos 1994 tarihli ve 94-1744 sayılı Karar çerçevesinde, ithalat ve ihracat denetimlerinin "sistemik" kontrolü düzenlenmiştir. Bu

kapsamda normal şartlarda fiili ithalattan önce ilgili birimce gümrük aşamasında dosya ve/veya numune üzerinde inceleme yapılması, gümrük idaresince de uygunluk değerlendirme belgelerinin kontrol edilmesi hükme bağlanmıştır. Gümrükte yapılamayan kontrollerin ithalatçının deposunda da yapılabileceği belirtilmiştir. Ürüne ilişkin kontrollerin yetkili laboratuvarlarca yapılması öngörülmektedir. Bu kapsamda halen devlete ait laboratuvarlarda analiz yapılmaktadır. (Yetkililerden alınan bilgiler çerçevesinde, devlet laboratuvarlarının yeterli olduğu belirtilmekle birlikte, gereken durumlarda özel laboratuvarlardan da destek alınabileceği anlaşılmaktadır. Teknik Merkez adı verilen devlete ait sekiz adet laboratuvar bulunmaktadır. Listeye <http://www.tunisieindustrie.nat.tn/fr/doc.asp?mcat=16&mrub=203> sayfasından erişmek mümkündür.)

Denetimlerin “ekonomi denetmenleri”, Tarım ve Halk Sağlığı Bakanlıklarınca yetkilendirilecek denetmenler (mühendis, doktor, veteriner, eczacı ..vs) ve güvenlik görevlileri tarafından yapılabileceği belirtilmektedir.

İthalatta denetimle yetkili Bakanlıklar ve ürünler şöyledir:

- Teknoloji, İletişim ve Sayısal Ekonomi Bakanlığı: telsiz/telekomünikasyon ürünleri, entegre devreler, monitörler, projektörler.
- Halk Sağlığı Bakanlığı: parafarmasötik ürünler, amyant, kültürler, kan grubu ölçen reaktifler, diyet ürünleri, emzikler, biberonlar, pestisitler, ev tipi dezenfektanlar, elektro teşhis cihazları (EKG, Ultrason, MR, Sintigrafi, hemodiyaliz..) ve çeşitli tıbbi cihazlar
- Din İşleri Bakanlığı: Kur’an kitapları
- Kültür İşleri Bakanlığı: kitaplar
- Tarım, Su Kaynakları ve Balıkçılık Bakanlığı: evcil ve yabani hayvanlar, hayvansal ürünler, bitkiler, tohumlar, yumrular, filizler, tarımsal dezenfektanlar, yemler.
- Sanayi ve KOBİ’ler Bakanlığı ile Ticaret Bakanlığı (yürürlükteki mevzuatta eski adıyla Ulusal Ekonomi Bakanlığı olarak zikredilmektedir) : diğer tüm ürünler.
- Ticaretten sorumlu Bakanlık yetkisinde; gıda ürünleri, kozmetikler, vücut hijyen ürünleri, ayakkabılar, okul malzemeleri (tükenmez kalemler, silgiler, oyun hamurları..), ev işlerinde kullanılan paslanmaz çelikten eşya, porselenden sofraya ve mutfak eşyası, piller, lamba ve ampuller, elektrikli ev aletleri, oyuncaklar yer almaktadır.
- Sanayi’den sorumlu Bakanlık yetkisinde: klor, demir ve çelikten tüp ve borular, su ısıtıcıları, kompresörler, vinçler, şaryolar, asansörler, gaz vanaları gibi çeşitli sanayi ürünleri bulunmaktadır.

İthalatta denetime tabi ürünleri 15 Eylül 2005 yılına ait ekli (EK-7) bir tebliğ ile A, B, C olarak 3 listeye ayrılmıştır.

- A listesi, sistematik kontrollere tabi ürünleri kapsamakta olup, yukarıda özetlenen ürün gruplarında Ticaretten sorumlu Bakanlık, Tarımdan sorumlu Bakanlık, Halk Sağlığı Bakanlığı, Sanayiden sorumlu Bakanlık ve İletişim Teknolojisinden sorumlu Bakanlığı yetkilendirmektedir.
- B listesi “Sertifikasyon”a ilişkin olarak teknik kontrolden geçecek ürünleri sıralamaktadır.
- C listesi, teknik şartnamesine göre teknik kontrolden geçecek ürünleri kapsamaktadır.(*Teknik şartnamesi yayınlanmış ürünlerin izinli ithalatçılar tarafından ithal edilmesi mümkün olmaktadır. Bu ürünlere ve izinli ithalatçılara ilişkin bilgilere Merkez Bankası https://www.bct.gov.tn/bct/siteprod/documents/i_an.pdf sayfasından ulaşılmaktadır. Teknik şartnamesi yayınlanmamış ürünler ülkenin ihtiyacına göre Sanayi ve Ticaret Bakanlığınca izin verilmesi halinde ithal edilebilmektedirler. A,B,C listelerinin zaman zaman güncellendiği belirtilmektedir.*)

Aynı Kararda hammadde ve yarı mamullerin ithalat denetimlerinden muaf olduğu da belirtilmektedir.

İhracatta denetimle yetkili Bakanlıklar ve ürünler şöyledir:

- Sanayi ve KOBİ’ler Bakanlığı (eski adıyla Ulusal Ekonomi Bakanlığı): taze veya işlenmiş meyve ve sebzeler
- Tarım, Su Kaynakları ve Balıkçılık Bakanlığı: taze veya işlenmiş balıkçılık ürünleri, bitki ve çiçekler, biyolojik usulle üretilmiş işlenmiş veya işlenmemiş tarım ürünleri.
- Turizm ve El sanatları Bakanlığı: el emeği ürünler

Hem ithalat hem de ihracat aşamasında yapılacak denetimlerde gümrük idaresince gerekli belgelerin kontrol edilmesi ve ürünün risk durumuna göre veya izne tabi olup olmadığına göre gümrükte alınacak numuneler üzerinde yapılacak test sonuçlarının aranması hüküm altına alınmıştır. Ürün gümrüğe ulaştığında ilgili Bakanlığa bilgi iletilmekte ve Bakanlığın kararına göre ürün numune alınmak üzere bekletilmekte veya belge kontrolü yapıp işlemleri sonuçlandırılmaktadır. Gümrük idaresi ile Sanayi ve KOBİ’ler Bakanlığı arasında “guichet unique” (tek pencere) olarak tabir edilen elektronik bir sistem bulunmaktadır. Diğer Bakanlıklarla henüz böyle bir sistem kurulmamıştır.

İhracatta Zorunlu Belgeler:

Tunus piyasasına giren mallara yönelik ürün güvenliği uygulamaları önemli ölçüde AB uyumlu standartlar üzerinden yapılmaktadır. Teknik düzenleme uygulamalarının önümüzdeki dönemlerde yürürlüğe konulacağı belirtilmektedir. Dolayısıyla, halen uygulamada standartlara uygun belgelendirmeye bakılmaktadır.

Diğer taraftan, Tunus’tan ihraç edilen ürünlerin de denetlenebileceğine ilişkin genel düzenlemeler bulunmakla birlikte, yetkililerden alınan bilgilerden sistematik bir uygulama olmadığı anlaşılmaktadır. *Ürün üzerindeki teknik denetimler INNORPI veya Sanayi ve KOBİ’ler Bakanlığınca bağlı Teknik Merkezlerde yapılmaktadır.*

(<http://www.tunisieindustrie.nat.tn/fr/doc.asp?mcat=16&mrub=203>)

Helal Belgelendirmesi

- Helal Belgelendirmesi zorunlu değildir.
- INNORPI Helal Belgelendirmesi yapan tek kuruluştur.
- Helal Belgesi kabulüne ilişkin olarak Tunus SMIIC çalışmalarını takip etmektedir.
- Ulusal standart: INNORPI tarafından NT 124.66 :2006 (SMIIC 1:2011) olarak bildirilmiştir.

F) Ambalaj, Paketleme ve Etiketleme

Gıda ürünlerinde paketleme ve etiketleme 3 Eylül 2008 tarihli 73 sayılı Karar çerçevesinde öngörülmüştür. Ambalajlama için kullanılan normlar;
NT22.02 (2009)

Tunus'ta Madde ve karışımların Sınıflandırılması, Etiketlenmesi ve Paketlenmesi 1272/2008 CE sayılı CPL yönetmeliğine göre düzenlenmektedir.

G) Teknik Engeller

Tunus 1995 yılından bu yana Dünya Ticaret Örgütü üyesi olup, ticarete teknik engeller konusunda TBT Anlaşması'nın hükümlerini uygulamakla yükümlüdür.

Sağlık ve Bitki Sağlığı Önlemleri:

Tunus 1995 yılından bu yana Dünya Ticaret Örgütü üyesi olup, sağlık ve bitki sağlığı alanında SPS anlaşması hükümlerini uygulamakla yükümlüdür. Bu anlaşmanın prensibi, ulusal önlemlerin mümkün olduğunca uluslararası kuruluşlar tarafından hazırlanan standartlar temelinde belirlenmesi varsa eğer standartların Dünya Ticaret Örgütü'nün (WTO) kuralları ile büyük ölçüde uyumlu olduğu ilkesine göre hareket edilmesidir. Tunus standartlarının önemli ölçüde AB standartlarına uyumlu olduğu belirtilmekte, dolayısıyla dış ticarete önemli sorun yaşamadığı ifade edilmektedir.

<http://spsims.wto.org/en/EnquiryPointsNotificationAuthorities/Search?countryCode=C788&filter=>

Ticaret Politikası Önemleri:

Tunus 1995 yılından bu yana Dünya Ticaret Örgütü üyesi olup, hali hazırda damping ve sübvansiyona karşı şimdye kadar hiçbir önlem bulunmadığı, çalışmaların soruşturma aşamasında kaldığı belirtilmiştir.

2. PAZARIN ÖZELLİKLERİ

A) Fikri, Sınai Mülkiyet Hakları

Tunus, 1975 yılından bu yana Dünya Fikri Mülkiyet Örgütü (WIPO) üyesidir. Ayrıca, Sınai Mülkiyetin Korunmasına Dair Paris Sözleşmesi (kurucu üye) ile Edebi ve Sanatsal Eserlerin Korunmasına Dair Bern Sözleşmesini (kurucu üye) imzalamıştır. Tunus'ta marka ve patent tescilinden sorumlu kuruluş aynı zamanda standardizasyon ve belgelendirmeden de sorumlu olan ve Ticaret Sicilini tutan, Sanayi ve KOBİ'ler Bakanlığı çatısı altındaki Ulusal Standardizasyon ve Fikri Mülkiyet Enstitüsü INNORPI'dir. Detaylı bilgilere WIPO - Tunus sayfasından ulaşılabilir. <http://www.wipo.int/wipolex/en/profile.jsp?code=tn> - <http://www.innorpi.tn/Fra/les-traites-ratifies-par-la-tunisie> 11 115

B) Dağıtım Kanalları

Tunus pazarında modern dağıtım kanalları arasında hipermarketler, marketlerin yanı sıra semt pazarları, bakkallar ve seyyar satıcıları görmek mümkündür.

Hipermarket ve Süpermarket zincileri Carrefour, Géant, Monoprix, Magasin Général ve Aziza bulunmaktadır.

Tunus Süpermarketler Odası tarafından yayınlanan bilgilere göre Tunus'ta 2010 yılında 200 olan süpermarket sayısının, 2019 yılı itibarıyla 450 'ye yükseldiğine dikkat çekilmektedir. Ülkede süpermarketlerin pazar payları (yaklaşık %20) artmaya devam etmekte ve yıllık %10'luk büyüme oranına rağmen, özellikle başkent dışında ülkenin iç kesimlerinde geleneksel perakendecilerin (bakkal) pazar paylarının %80 ni elinde tutarak önemini korumaktadır. Sebep olarak, alım gücünün düşük olması, uzun süre açık kalması ve verisiye satış imkanı sağlamasında kaynaklanmaktadır. Diğer taraftan, düşük kaliteli ve çoğu zaman %20-%50 daha yüksek fiyat sunmaktadır.

Tunus Ulusal Tüketim Enstitüsü tarafında gerçekleştirilen bir ankete göre ticaretin modernleşmesinin Tunuslu tüketiciler ve harcamaları üzerindeki etkisi üzerine yapılan anket çalışmasında başkent Tunus ve çevresinde ikamet edenlerin %60'nın alışverişlerini hipermarket veya süpermarkette yaptığını göstermektedir. Öte yandan, gittikçe artan hayat pahalılığı ve kayıt dışı ekonominin etkisi ile Tunus'un iç kesimlerinde başkente alışveriş için gelen kişilerin sayısının sürekli arttığı, ülkenin iç kesimlerinde yaşayan kişilerin uygun fiyatlara ulaşabileceği süpermarketlerin açılmasına ihtiyaç duyulduğu gözlenmektedir.

C) Tüketici Tercihleri

Tunus Ulusal Tüketim Enstitüsü tarafından Tunuslu tüketicilerin yerli ve yabancı ürünlere karşı davranışını anlamaya yönelik gerçekleştirilen bir anket çalışmasına göre, Tunus veya yabancı menşeli iki ürün arasında tercih yapmak zorunda kalması halinde Tunuslu tüketicilerin yaklaşık %29,5'inin Tunus menşeli ürünlere öncelik verdiği belirtilmektedir. Bu tercihin sebepleri arasında; %50,6 ürün kalitesi ve güvenilirliği için, %16,1'i ulusal şirketlerin varlığını korumaya teşvik etmek için, %14,2'si ise vatan sevgisi ve %10,3 ü ise fiyatı için tercih etmektedir.

Diğer taraftan, yabancı ürünleri tercih edenlerin ise %31,8'i yabancı ürünlerin daha kaliteli olmasından dolayı tercih ederken yerli ürünler için bu oran %27,9'dur. Ayrıca bu çalışmada, Tunuslu tüketicilerin %45,9'unun yabancı ürün için daha fazla ödemeyi kabul etmediği ancak yerli ürün olması halinde %30,7'si yerli üretim ama daha pahalı ürün satın almaya hazır olduğu belirtilmektedir.

E-ticaret: Tunus'ta on-line alışveriş gelişmekte ve yaygınlaşmaktadır. Covid-19 pandemisi sürecinde yurt içi e-ticaret satışları artış göstermiştir. Mağazaya gitmeden önce potansiyel satın alma hakkında internet üzerinde araştırma yapan kişi sayısında sürekli artış kaydedilmektedir. Tunus tüketicilerin büyük bir kısmı kredi kartı veya banka kartı ile on-line satın alma yerine nakit ve teslimatta ödeme yapmayı tercih etmektedir. Bununla birlikte, Tunus kredi kartlarının yabancı web siteler üzerinden satın alımlarda kullanılmaması ve Tunus Dinarının konvertibl olmamasından dolayı yurt dışından e-alışveriş yaygınlık kazanmamıştır.

D) Satış Teknikleri ve Satışı Etkileyen Faktörler

Tunus Ulusal Tüketim Enstitüsü tarafından yayınlanan bir çalışmada ürün türlerine göre satışı etkileyen faktörler arasında fiyat, kalite, bol seçenek ve indirim kampanyalarının etkili olduğu belirtilmektedir.

Bu çerçevede, gıda ürünlerinin tercih edilmesinde en önemli kriter kalite olduğu ifade edilmektedir. Giyim ve ayakkabı tercihlerinde ise tüketicilerin seçimlerinde %45,4 ü için fiyatı, %33,'si için kalite, %11,7si için moda ve %8,2'si için markanın etkili olduğunu göstermektedir.

Elektrikli ev aletleri için en önemli faktörler arasında %41,2 si için ürün fiyatı, %36,3 marka ve kalite ve %17,8 i için ödeme kolaylığı olduğu belirtilmektedir.

İndirim dönemleri, reklam, medya ve son dönemde on-line satış özellikle sosyal ağlar (Facebook) üzerinden satın alma yaygınlaşmaktadır.

E) Kamu İhaleleri

Tunus'ta ihaleler genelde Fransızca olarak ülke çapında yayınlanan "La Presse ve/veya Le Temps" gazetelerinde, ayrıca ilgili Bakanlıkların web sayfalarında duyurulmaktadır. Tunus'ta açılan ihalelerin aşağıda yer alan linkler üzerinden takip edilmesi mümkün bulunmaktadır.
<http://www.marchespublics.gov.tn/onmp/content/index.php?lang=en>
<http://www.appeloffres.com/comm/entree.asp>

Yatırımlarda fırsat eşitliğine en önemli adım 1 Eylül 2018 itibariyle Tunus'ta e-ihale sistemi « Tunisian e-procurement system-TUNEPS» kullanılmasının zorunlu hale getirilmesi olmuştur. Sistemden yerli yabancı tüm firmaların e-imza ile faydalanması ve tüm proje ve ihaleler hakkında bilgi sahibi olması mümkün hale gelmiştir.

Sistemin kullanılması ile ilgili temin edilen bilgiler aşağıdadır.

- Öncelikle, <https://www.tuneps.tn/index.do> internet sitesinden kayıt yapılması gerekmektedir. (Sitede İngilizce "SUPPLIER REGISTRATION FORM" sekmesini takip ederek tüm aşamaların tamamlanması gerekmektedir. İlgili formu doldururken SUPPLIER CATEGORY sekmesinde FOREGIN ENTREPRISE kutucuğunun işaretlenmesi halinde İşletme Kayıt No ve tarihi (BUSINESS REGISTRATION NUMBER-DATE) ile Vergi numarası (TAX ID) sekmeleri zorunlu olmaktan çıkmaktadır (* işareti etkisiz olmaktadır).

Diğer taraftan, LICENCE REGISTRATION gibi yanında siyah renkli yıldız olan alanlardaki bilgilerin zorunlu olmadığı bildirilmiştir. (Tunus Kamu Alımları İdaresi (Observatoire national des marchés publics - ONMP) ilgili form doldurularak yapılan kayıt işleminden itibaren 2-3 gün içinde iş yoğunluğuna göre eposta ile cevap verildiği ve bilgilerin sisteme girildiği bilgisi alınmıştır.)

- TUNEPS sitesinden kayıt formunu aldıktan sonra, Ulusal Elektronik Sertifikasyon Ajansı ANCE (Agence Nationale de Certification Electronique) <http://www.certification.tn> sitesi kanalıyla tedarikçiler ihalelere teklif verebilmek ve elektronik ortama konulan şartnameleri elde edebilmek için "elektronik sertifika" alabilmektedirler.
- Elektronik kayıt gösterilerek ve bizzat gidilerek 4 veya 5 gün içerisinde anılan sertifikanın tedarik edilebildiği belirtilmektedir.
- Ücret 84 Tunus Dinarı (yaklaşık 30 Dolar / kur bilgisi için (Tunus Merkez Bankası <https://www.bct.gov.tn/bct/siteprod/index.jsp>).
- Gereken belgeler: Uluslararası ticaret sicil kaydı ve pasaport fotokopisi veya Tunuslu temsilci vekâletnamesi

3. ÖNEMLİ SEKTÖRLER

A) Tarım ve Hayvancılık

Ülke milli hasılasının yaklaşık %10'unu oluşturan tarım sektöründe, çalışan nüfusun beşte biri istihdam edilmektedir. Tarım arazilerinin önemli bir kısmı buğday ve arpa üretimi için kullanılmaktadır. Üretimin talebi karşılayamadığı yıllarda aradaki fark ithalat ile karşılanmaktadır. Ülkede hayvancılık ve sulu tarım yapıyor olsa da üretim çoğu zaman tüketimi karşılayamamaktadır. Zeytinyağı, hurma ve işlenmiş balık Tunus'un önemli tarımsal ihraç kalemleri arasında yer almaktadır. Zeytinyağı ihracatından önemli ihracat gelirleri elde edilmektedir.

Son yıllarda üretim yöntemlerinin iyileştirilmesi sektörün gelişmesine ve modernleşmesini sağlamakla beraber, iç talebin karşılanmasına katkı sağlamıştır. Ülkede organik tarımın payı artmaya devam etmektedir.

Yıllara ve rekolteye göre değişmekle birlikte, Tunus'ta üretilen zeytinyağının yaklaşık %75'i ihraç edilmektedir. Tunus, AB ülkelerinden sonra, dünyanın en büyük zeytinyağı üreticisi konumdadır. Tarım ürünlerinin ihracatında (balıkçılık ürünleri dahil) AB ülkelerinin payı %44, Mağrip ülkelerinin (Fas, Tunus, Cezayir, Libya, Moritanya) payı ise %24'tür.

B) Sanayi

Sanayi yaklaşık % 22,7'lik bir paya sahip ve sağladığı istihdam %32,8'dir. En önemli sanayi ürünü fosfattan üretilen gübredir. Tunus, yıllık 10 milyon tonluk üretimiyle dünyanın en büyük fosfat üreticileri arasında yer almaktadır. Fosfat madenciliği ve sanayisi dışında deri ve tekstil sanayileri de önemli sektörler arasında yer almaktadır.

Tunus Sanayi ve İnovasyonu Geliştirme Ajansı (APII) verilerine göre, Tunus'ta çalışan sayısı 10 veya üstü olan sanayi şirket sayısı toplam 5.328 olmak üzere, bu şirketler arasında 2.350'si tamamen ihracata yönelik faaliyet göstermektedir. Şirketlerin sektörlere göre dağılımı aşağıda yer almaktadır.

Sektör	Tamamen İhracat yönelik Faaliyet Gösteren	Diğer	Toplam	Pay %
Gıda Sanayi	213	868	1 081	20,3%
Seramik – Cam ve Yapı Malzemeleri Sanayi	19	395	414	7,8%
Mekanik ve Metalürji Sanayi	187	449	636	11,9%
Elektrik, Elektronik ve Beyaz Eşya Sanayi	226	114	340	6,4%
Kimya Sanayi	140	423	563	10,6%
Tekstil ve Giyim Sanayi	1 311	287	1 598	30,0%
Ahşap, Mantar ve Mobilya Sanayi	17	167	184	3,5%
Deri ve Ayakkabı Sanayi	165	63	228	4,3%
Diğer	72	212	284	5,3%
Toplam	2 350	2 978	5 328	100%

Kaynak:APII Nisan 2020 <http://www.tunisieindustrie.nat.tn/fr/tissu.asp>

Tunus'ta sanayi sektörü ülke ekonomisinin %30,4'ünü temsil etmektedir. Ülkedeki en önemli sanayi faaliyetleri arasında tekstil ve deri, petrol üretimi ve fosfat yer almaktadır. İmalat sanayinin sektörlere göre dağılımı ve payları sırasıyla; %26,6 tekstil-giyim ve deri sektörü, %22,7 mekanik-elektrik sektörü, %18,1 kimya sektörü,, %16,6 gıda sektörü ve %9,2 inşaat malzemeleri sektörü.

Tekstil ve giyim sanayi konfeksiyon sanayin en önemli sektörler arasında yer almakta olup, ülke sanayisinin gelişiminde önemli katkılarda bulunmuştur. İhracatının %26,4'ü bu sektörde gerçekleştirilmekte olup, toplam tekstil ihracatının %92'si giyim ürünlerinden oluşmaktadır. Tunus dünyanın önde gelen giyim tedarikçileri arasında yer almakta olup, ihraç edilen başlıca ürünler arasında iş kıyafetleri, mayo, iç giyim ve kot pantolon yer almaktadır. Tekstil Giyim sektörü Tunus sanayisinin temeli sayılmakta ve ülke ekonomisinde sosyo-ekonomik dengesini korumasına güçlü katkılarından dolayı özel ve stratejik bir öneme sahiptir. Bu sektörde faaliyet gösteren firmaların çoğu ihracata yönelik faaliyet göstermektedir. Tunus'un en büyük alıcılar arasında Avrupa Birliği ülkeleri (Fransa, İtalya, Almanya Belçika ve İspanya) yer almaktadır.

Diğer taraftan, tekstil sanayiden sonra en fazla istihdam sağlayan sektör elektrik ve elektrikli olmayan makineler sanayidir. Otomotiv yedek parça sanayi yüksek potansiyel sahiptir.

Öte yandan, kimya sanayinde, özellikle ilaç sektörü ve kauçuk sektörlerinde kaydedilen gelişmeler kapsamında büyüme kaydedilmiştir. Ayrıca, bu sektördeki önemli faaliyet kolları arasında gübre, boya, deterjan, kozmetik sanayileri yer almaktadır.

C) Hizmetler

Hizmet sektörü ülke ekonomisinde önemli bir rol oynamakta ve milli hasılda en büyük paya sahip (yaklaşık %63,6) ve sektörün sağladığı istihdam %52,2'dir. Tunus Turizm Federasyonu için KPMG etüt bürosu tarafından yapılan bir çalışmada, Tunus İstatistik Kurumu verilerine göre, 2019 yılında Tunus'ta turizm sektörünün milli hasılasına göre payı %4 ancak Dünya Turizm Örgütü tarafından belirlenen standartlara göre yapılan hesaplamalarda bu oran %14,2 'ye yükselmektedir ve bu sektörün toplam istihdamda payı %9,4'dür.

Tunus Turizm Ofisi tarafından açıklanan verilere göre, 31 Aralık 2019 yılında Tunus'a gelen turist sayısı 9,4 milyon olarak açıklanmış olup, 2018 yılına göre %13,6'lık bir artış kaydedilmiştir. Ayrıca, turizm gelirlerinde %35,7 oranında bir artış kaydederek 5,6 milyar Tunus Dinar'ına (yaklaşık 1,9 milyar Dolar) ulaştığı açıklanmıştır.

D) Enerji ve Madencilik

Doğal kaynakları sınırlı olan ve enerji ihtiyacı her geçen gün artan Tunus'un; son dönemde enerji açığına çözüm arayışlarında yenilenebilir enerji üretiminin geliştirilmesi ve enerji kaynaklarının çeşitlendirilmesi programını benimsemiş olduğu ve 2017 yılından bu yana bu sektörde olumlu ilerlemeler kaydedilmektedir.

Tunus'un madencilik sektöründe petrol, doğalgaz ve fosfat üretimi hakim durumdadır. Hidrokarbon bazlı enerji kaynakları kısıtlı olmakla birlikte, ülkenin petrol ve doğalgaz rezervleri yine de ülkenin büyümesine ve gelişmesine önemli katkılar sağlamıştır. Ancak, son yıllarda bu kaynaklarda yeterli üretim artışı olmaması, yeni kaynak bulunamaması ve izlenen enerji politikaları nedeniyle ortaya çıkan ağır enerji faturaları, Tunus'u yenilenebilir enerji gibi farklı enerji kaynakları yaratmaya zorlamaktadır.

Tunus'ta bulunan başlıca madenler arasında fosfat, demir, alçıtaşı, tuz, kurşun, çinko, baritin, silisli kumlar, kalsiyum karbonat bulunduğu belirtilmektedir.

4. PAZARDA DİKKAT EDİLMESİ GEREKEN HUSUSLAR VE DİĞER BİLGİLER

A) İş Kültürü

Tunus Avrupa ile Arap dünyası arasında köprü oluşturan bir ülke olmakla övünç duymaktadır. Ülkenin resmi dili Arapçadır. Fransızca yaygın bir şekilde kullanılmakta ve iş hayatına hakim dil olarak kendini göstermektedir. Pek çok Tunuslu aynı zamanda Almanca, İtalyanca ve İngilizce de konuşmaktadır. Tunus Hükümeti son zamanlarda İngilizce öğretiminin yaygınlaştırılması konusuna önem vermektedir.

B) Para Kullanımı

Tunus mevzuatına göre, 5.000 Tunus Dinar'ının (yaklaşık 3.700 ABD Doları veya 2.600 Euro) üzerindeki dövizle ülkenin terki öngörülüyorsa, girişte deklarasyon yapılması zorunluluğu bulunmaktadır.

Tunus'a girişte deklarasyon yapılmaması halinde, ülkeden çıkışta dövize el konulmakta, dövizin kaynağına ilişkin yeterli kanıt sunulması halinde dahi dövizin iadesi mümkün olmamaktadır. Bu itibarla vatandaşlarımızın mağdur olmamalarını teminen Tunus'a giriş yaptıkları sırada gümrüklü alanı terk etmeden önce yanlarında bulunan döviz Tunus Gümrük yetkililerine deklare etmeleri, seyahatleri esnasında da deklarasyon belgesini özenle muhafaza etmeleri önem arz etmektedir.

Tunus Ulusal Tüketim Enstitüsü tarafından yayınlanan bir çalışmada Tunusluların satın alma işlemlerinde %76'sının nakit, %18,3'ü banka kartı ve %5,7 'si çek ile ödeme yapmayı tercih ettiği belirtilmektedir.

Tunus Bankacılık ve Finansal Kuruluşlar Birliği (Association Professionnelle Tunisienne des Banques et des Etablissements Financiers- APTBEF) tarafından yayınlanan yıllık raporda kart kullanımına ilişkin temin edilen bilgiler aşağıda yer almakta olup, Tunus'ta banka kartı kullanım yaygınlaşmaya başlamaktadır.

Aralık 2019 itibariyle Tunus'ta bankamatik kart kullanımı			
Banka Kartı sayısı	Uluslararası Teknoloji Kartı sayısı	Bankamatik sayısı	POS cihazı sayısı
5 500 366	28 933	2 854	23 580

Kaynak: APTBEF (<https://www.apbt.org.tn/>)

	2018 Ocak - Aralık	2019 Ocak - Aralık	Değişim oranı (%)
Yapılan İşlem Sayısı	82 275 799	92 631 434	%12,5
İşlemlerin Değeri (Tunus Dinarı)	11 907 547 562	14 361 134 801	%20,6

Kaynak: APBT – Statistiques Monétaires (<https://www.apbt.org.tn/>)

C) Pasaport ve Ülkeye Geçici Giriş Vizesi uygulaması

Tunus'un birçok ülke ile turistik vize muafiyeti bulunmakta olup, Tunus'ta bulunma süresi 3 aydan kısa ise vize alınması gerekmemektedir. Öte yandan aralıksız Tunus'ta 3 aydan daha fazla kalmak isteyenler veya bir yılda aralıklı olarak 6 aydan daha fazla kalacak kişilerin ikamet vizesi almaları gerekmektedir. İki tür ikamet vizesi bulunmaktadır. Geçici ikamet vizeleri, geçici amaçla ülkeye gelen kişilere olağan durumlarda 1 yıllık süre için verilmektedir. Başvuru sahibinin öncelikle ülkede kalma süresi boyunca kendisine yetecek parasının olması gerekmektedir. Yabancı yatırımcının vize başvurusundan önce yatırım iznini almış olması gerekmektedir.

Kalıcı ikamet vizeleri ise aralıksız bir şekilde en az 5 yıldır Tunus'ta yaşayanlar, bir Tunus vatandaşı ile evli olanlar ve Tunuslu çocukları olanlara verilmektedir.

D) Resmi Tatiller ve Mesai Saatleri

- 1 Ocak: Yılbaşı Tatili
- 14 Ocak: Devrim ve Gençlik Bayramı
- 20 Mart: Bağımsızlık Günü
- 9 Nisan: Şehitler Günü
- 1 Mayıs: İşçi Bayramı
- 25 Temmuz: Cumhuriyet Bayramı
- 13 Ağustos: Kadınlar Günü
- 15 Ekim: Kurtuluş Bayramı

Dini Tatiller:

- Ramazan Bayramı 2 gün
- Kurban Bayramı 2 gün
- Mevlit Kandili 1 gün
- Hicri Yılbaşı 1 gün

Resmi Kuruluşların Çalışma Saatleri: Pazartesi-Perşembe günleri 09:00-13:00 ila 14:30-17:45, Cuma günleri ise 09:00-14:00 saatleri arasındadır. Ramazan ayında ve yaz döneminde (Temmuz-Ağustos ayları) resmi kuruluşlar 08:00-14:00 saatleri arasında yemek arası vermeden çalışmaktadır.

Finans sektöründe haftalık çalışma süresi Pazartesi-Cuma olmak üzere 5 gündür. Bazı kuruluşlar ek olarak Cumartesi günü de 10:00-13:00 saatleri arasında da çalışmaktadır.

E) Yerel Saat

Türkiye'den 2 saat geridir. (GMT + 1)

5. ŞİRKET KURULUŞU VE İŞ YAPMA İLE İLGİLİ BİLGİLER

A) Şirket Türleri

Tunus'ta şirket kurulması için aşağıda iletişim bilgileri bulunan, Tunus Sanayi ve KOBİ'ler Bakanlığı'na bağlı Sanayi ve İnovasyon Geliştirme Ajansı (APII) nezdinde müracaatta bulunulması gerekmektedir. APII merkezlerinde bulunan "Guichet Unique/Tek Gişe" üzerinden tüm başvurular ve işlemler aynı yerden yapılabilmektedir. Ayrıca, talep edilmesi halinde tüm prosedürün takibi için APII de eleman tahsis edebilmektedir. APII'ye yapılan müracaatlar doğrudan olabildiği gibi internet üzerinden de yapılabilmekte olup (www.tunisieindustrie.nat.tn/en) ve firmanın proje önerisi hakkında doğrudan bu internet sitesine bilgi girilerek Tunus'ta ilan edilmesinin sağlanması mümkün bulunmaktadır.

Tunus Sanayi ve İnovasyon Geliştirme Ajansı (Agence de Promotion de l'Industrie et de l'Innovation – APII) Centre des Facilitations des Avantages (Teşvikleri Kolaylaştırma Merkezi)
Adres: 63, rue de Syrie, 1002 Tunis, Belvédère – Tunisie
Telefon: (216) 71 890 339 - 71 792 144 Faks: (216) 71 782 482
E-posta adresi: wafa.fethi@apii.tn / mohamed.kchouck@apii.tn / apii@apii.tn
Web: www.tunisieindustrie.nat.tn

Bu kapsamda, öncelikle sektörüne bağlı olarak ilgili kamu kurumundan "proje deklarasyon" belgesi alınır. İzin alınan kurumlar aşağıda listelenmiştir:

- Tarımsal Kalkınma Bölge Komisyonları (CRDA)
- Tarımsal Yatırımı Teşvik Ajansı (APIA)
- Sanayi ve İnovasyon Geliştirme Ajansı (APII)
- Turizm Ulusal Ofisi (ONTT)
- El Sanatları Ulusal Ofisi (ONAT)
- İhracatı Geliştirme Ajansı (CEPEX)

Şirket kuruluşu sektöre, pay oranına ve şirket şekline göre değişmekle birlikte temel aşamalar aşağıda özetlenmiştir:

- Proje deklarasyon belgesinin alınması,
- Adliye nezdinde statü ve kayıt bildirim yapılması,
- Proje deklarasyon belgesi ile şirket sözleşmesinin ilgili vergi dairesine sunulması,
- Vergi numarası alınması,
- Şirket kuruluşunun Resmi Gazete'de yayınlanması,
- Gümrük numarasının alınması,
- Yabancı çalışanlar ve hissedarlar için çalışma ve oturma izinlerinin alınması,

Tunus'ta işyeri açma ve çalıştırma izinlerini almak için müracaatların Tunus'ta gerçekleştirilmesi gerekmekte olup, hizmet alınacak avukat ve/veya mali müşavirin yönlendirmeleriyle hareket edilmesi sağlıklı olmaktadır. Zira, prosedür ve gerekli belgeler kurulacak firmanın yapısına ve işgal alanına göre farklılıklar göstermektedir.

Tunus'ta şirket kuruluş masrafları (harçlar, hizmet ücretleri, kayıt/bildirim harçları (yaklaşık 250 \$) dahil) 2000 \$ ila 5000 \$ civarında olup, kurulacak şirketin türüne ve hizmet alınacak

şahıs/şirket/avukat ücretlerine göre farklılık göstermektedir. Tunus'ta bir gün içerisinde şirket kuruluşunun gerçekleştirilmesi mümkündür.

Şirket Kuruluş Sermayesi:

- Limited Şirket için: asgari sermaye şartı bulunmamaktadır.
- Anonim Şirket için: halka arz yoksa asgari 5.000 Tunus Dinarı (cari kurla yaklaşık 1.700 Dolar), halka arz varsa asgari 50.000 Tunus Dinarı (yaklaşık 16.500 Dolar) sermaye şartı bulunmaktadır

Şirket kuruluşunun şahsen yapılması halinde, esas olarak pasaport dışında belge gerekmemektedir. Şirket kuruluşu Türk veya Tunus vatandaşına verilecek vekâlet ile de yapılabilmektedir. Bu durumda "Apostil"li vekâlete ihtiyaç bulunmaktadır. Bu vekâletin Türkiye'de verilecek olması halinde; noterde düzenlenmesi sonrasında, yeminli Arapça veya Fransızca tercümesinin noter, Kaymakamlık veya Valilik ve daha sonra T.C. Dışişleri Bakanlığı'nca onaylanması, son olarak Tunus'un Ankara Büyükelçiliği veya İstanbul Konsoloslugu'nca onaylanması gerekmektedir. Vekâletin Tunus'ta verilmesi halinde herhangi bir onaylama işlemine gerek bulunmamaktadır.

Ayrıca, kurulacak şirketin Türk ortağının sermaye payının bankacılık sistemi aracılığıyla şirket adına açılacak banka hesabına transferi gerekmektedir. Sermaye payının nakit olarak yolcu beraberliği getirilmesi, Müşavirliğimizce tavsiye edilmemekle birlikte, hukuki olarak mümkündür. Bu durumda, Tunus gümrük girişinde deklare edilmesi ve gümrük idaresince verilecek deklarasyon belgesi ile birlikte şirketin banka hesabına yatırılması gerekmektedir. Şirket kuruluşunda şirketin türüne göre çok küçük sermayelerle kurulması mümkün bulunmakla birlikte, şirketin faaliyete geçmesi, gerekli yatırımları yapması ve ihtiyaç duyduğu işletme sermayesi miktarı kadar bir sermayeyle kurulması, bütün sermayenin şirketin banka hesabına yatırılması ve bütün ödemelerin şirketin banka hesabından yapılması en sağlıklı yöntemdir.

Öte yandan, 29 Ekim 2018 tarih 52-2018 sayılı kanun ile Tunus Ulusal Şirket Sicil Merkezi (Centre National du Registre des Entreprises -CNRE: www.registre-commerce.tn) kurulmuş olup, 5 Şubat 2019 tarihinde faaliyetlerine başlamıştır.

Tunus Ulusal Şirket Sicil Merkezi'nin işlevi: şirketlerin kuruluş aşamasından kapanış aşamasına kadar dosyalama, kayıt yaptırma, sektör ayırma, faaliyetleri askıya alma veya faaliyetleri yenileme gibi tüm işlemleri tek merkezde yönetmektir. Ayrıca, bu uygulama çerçevesinde sicil işlemleri: ticaret sicili, profesyonel sicil, dernek sicili ve gerçek kişilerin sicili olmak üzere 4 alt gruba ayrılmaktadır. CNRE, işletmeler ile ilgili tüm mahkeme işlemlerine ilişkin başvuruları kabulünden 24 saat sonra sitesinde resmi bir elektronik bülten ile bilgilendirme yapmaktadır.

Böylece resmi gazete yerine ilgili merkezin resmi gazetesinde yayın yapılarak işlemler için gerekli süreler kısaltılmıştır. Bu şekilde, şirket kuruluşu sürecinin 11 günden 4 güne indirgenmesinin sağlanması amaçlanmıştır. Bu yeni uygulama kapsamında, tek vergi numarası kullanılarak şirket kuruluşundan kapanış aşamasına kadar şirketlerle ilgili tüm prosedürlerin tek merkezde toplanması ve böylece vergi kaçakçılığı, kara para aklama ve terörizmin finansmanının azaltılmasının hedeflendiği belirtilmiştir.

B) Şirket Kurma Prosedürü

Tunus'ta şube veya temsilcilik veya gümrük hattı dışında antrepo açılması, ticari faaliyette bulunmamak kaydıyla mümkün olup, bu durumda ofis kirası, personel ücretleri ve benzeri giderlerin yurt dışından transfer edilmesi gerekmektedir. Şirket kuruluşu için gerekli bilgi ve belgeler hakkında bilgiler sürekli güncellenmekte olup, "Tek Pencere (Guichet Unique)" Bürosu ile bağlı bürolardan temin edilebilmekte veya APII'nin www.tunisieindustrie.nat.tn sitesinden temin edilebilmektedir.

C) Sigorta

Ulusal Emeklilik ve Sosyal Sigorta Fonu (www.cnrps.tn) kamu çalışanları için emeklilik sigortası sunmaktadır. Ulusal Sosyal Sigorta Fonu (www.cnss.tn/en) ise özel sektör çalışanları için emeklilik sigortası sunmaktadır. Yatırımcı bir işletme personel alımından sonraki bir ay içerisinde Ulusal Sosyal Sigorta Fonu'na bildirimde bulunmak zorundadır. Ulusal Sağlık Sigorta Fonu (<http://www.cnam.nat.tn/index.jsp>) hem kamu hem de özel sektör çalışanları için sağlık sigortası sağlamaktadır.

Sosyal güvenlik sigortası işveren primleri aşağıda özetlenmiştir:

- Sanayi sektörü sosyal güvenlik işveren primi %16,5 (Tarım sektörü için %7,7)
- Özel devlet fonu primi %0,5
- Sosyal konut teşvik fonu primi %1
- Sanayi için mesleki eğitim fonu primi %1 (sanayi dışı sektörler için % 2)

D) Bankacılık Mevzuatı

Tunus bankacılık sistemine göre, yerli ve yabancı bankalar müşterilerinin Tunuslu veya yabancı olmasına göre farklı işlemler uygulamaktadır. Yabancı firmalar (özellikle off-shore firmalar) off shore bankalarla çalışabilirken, Tunuslu firmalar sadece Tunuslu (in shore) bankalarla çalışmak zorundadır. Off shore bankalar uluslararası bankacılık sistemine tabidir ve her tür para transferi bu bankalar üzerinden mümkün bulunmaktadır. Ancak Tunuslu firmaların çalıştığı Tunus bankaları Merkez Bankasının izni olmaksızın döviz transfer edememektedir. Tunus vatandaşları yurt içinde döviz hesabı da açtıramamaktadır.

E) Vizeler

Oturma ve çalışma izni İçişleri ve İşçi ve Sosyal İlişkiler Bakanlığından alınmaktadır. Oturma izni için yerel polis birimlerine başvurmak gerekmektedir. Kanuna göre bu izinler bir yıl süre ile verilmekte ve bir yıl uzatılabilmektedir. Bütün bu faaliyetler zaman ve emek gerektirmektedir.

Bir yabancı için ücretli bir işte çalıştırılabilmesi için bir kez uzatılabilen ve bir yılı geçmeyen bir süre için bir iş akdi yapılmalı Tunus Mesleki Eğitim ve İstihdam Bakanlığı'ndan çalışma izni alınmalı bu izne istinaden İçişleri Bakanlığ'ından oturma müsaadesi alınmalıdır. Yüzde yüz ihracatçı firmalar basit bir bildirimle yönetici pozisyonunda 4 yabancı uyruklu personel istihdam edebilirler. Diğer taraftan, 4 kişiden fazlası için Tunus Mesleki Eğitim ve İstihdam Bakanlığ'ından izin alınması gerekmektedir.

Tunus'ta iş yapan firmalara genellikle vasıfsız yabancı işçi çalışması müsaade edilmezken yapılan işin niteliğine göre bazen değişik uygulamalarda da olsa genel olarak her 4 yerli kalifiye işçiye (mühendis yönetici teknisyen vb) karşılık sadece 1 yabancı kalifiye işçiye çalıştırılmasına izin verilmektedir.